

אחריות אזרחית

דברים שנשאו על־ידי יראון פסטינגר לזכרו של עו"ד בנימין שטרס ז"ל בטקס יום השנה למותו, יוני 2005

מלאת שנה לפטירתו של אחי ורעי, עורך הדין בני שטרס, התלבטתי מה לומר לזכרו, משנתבקשתי לעשות כן. בחרתי להתמקד במה שאני קורא לו, ואולי לא בכינוי המוצלח ביותר, "אחריות אזרחית", או "אכפתיות אזרחית". בני חי חיים שלמים, מגוונים ואינטנסיביים אשר היו מספיקים לאכלס רומנים עבי כרס בנוגע לעשרים אנשים שונים לפחות. על קצה המזלג – הוא היה בעל נהדר, הוא גידל משפחה נפלאה, עסק במקצוע עריכת הדין באופן פעיל, היה ממנהיגי לשכת עורכי הדין, הגה את רעיון משוב השופטים, היה אדם אינטליגנטי באופן יוצא דופן והיו לו תחביבים אין ספור – החל מהיותו חובב ספורט מושבע וכלה בהיותו קורא ספרים כפייתי, חובב קולנוע מושבע ופותר תשבצים ואיש רחב אופקים, אנטי ממסדי ונון־קונפורמיסט, ועוד ועוד. אולם, מה שאפיין את בני אולי יותר מכל דבר אחר היה האכפתיות האין סופית ללא קץ לגורל המדינה ותושביה. מבלי שנטל חלק פעיל בחיים הפוליטיים, מבלי שהיה מנהיג או עסקן פוליטי, היה בני אדם שנשם ואכל פוליטיקה עשרים וארבע שעות ביממה מתוך תחושת אכפתיות והזדהות מוחלטת עם גורל המדינה והארץ. בני היה עצמאי באורחות חייו ובמחשבתו ולא הסכים להשתייך לארגון או לממסד כלשהו – אלא לכל היותר באופן זמני להשגת מטרה מסויימת:

אם צריך להתנגד למלחמת לבנון אזי אפשר להצטרף לתנועה שמפגינה נגד, ואף להשתתף בשיבות הנהגתה, אולם, ברגע שהיא סוטה לכיוונים סהרוריים אז נוטשים אותה בבוז. אם הרמטכ"ל לשעבר נכנס לחיים הפוליטיים והנו טוען לראשות מחנה רבין המנוח ניתן יד להשקת הקריירה הפוליטית שלו ואף נתמוך בו. אולם, ברגע שמתגלה אכזבה עמוקה... נאמנים פיצעי אוהב... ואבוי לו למי שאיכזב את בני...

אולם מעל לכל, בלט באכפתיות ובהכרה כי גורל העם והמדינה וגורלו

חד הם. בני חי בתחושה מתמדת כאילו גורל העם והמדינה מונח על כתפיו באופן אישי עשרים וארבע שעות ביממה, זו היתה מהות הווייתו. מעין נציג ציבור בדירקטוריון וירטואלי האחראי באופן אישי לנעשה במדינה, ללא כל אינטרס אישי או איזושהי טובת הנאה חס ושלום. נטול כל אגו, כולו תחושת שליחות בשליחות העם והמדינה.

בני היה איש פוליטי מבלי הצורך להיות פוליטיקאי, הוא נהג להתווכח ולשכנע עשרות אנשים מדי יום בוויכוחים פוליטיים שכל כולם הווייתנו כאן וגורלנו המשותף.

הוא חש כי הצורך להביע דעה ולשכנע אנשים בצדקת דעותיו הנה מהות חיינו כאן.

מעבר לכל תכונה אחרת אפיינה אותו האכפתיות האזרחית, התחושה כי כל החלטה שהממשלה מקבלת בנושא כזה או אחר נוגעת לו אישית והוא אחראי להחלטה זו, בין אם מדובר בתחום המדיני או הכלכלי, בין אם מדובר ביחסים עם שכנינו ובין אם מדובר ביננו לבין עצמנו. הכל אישי. הכל נוגע לו באופן אישי. הכל כאילו ההחלטה הזו נושאת את הכותרת בני שטרס עליה. אם פתחנו במלחמה, בני שטרס אחראי.

אם עשינו שלום, בני שטרס אחראי.

אם העלנו מיסים, בני שטרס אחראי.

אם הליכוד עלה לשלטון, אז בני שטרס אחראי.

אם מפלגת העבודה עלתה לשלטון, אז בוודאי שבני שטרס אחראי.

הוא נציג הציבור האולטימטיבי. הוא דואג לאינטרס הציבורי ולגורל עם ישראל כמו שהוא רואה אותו, והוא ישכנע, הוא ישפיע והוא ידבר עם החברים הקרובים והרחוקים. עם הלקוחות ועם אנשים זרים.

והוא ידע להתווכח. והוא ידע לשכנע. ואוי לו ליריב פוליטי או אידאי שנפל לו לידיים כי הוא היה קורע אותו לגזרים.

אי אפשר היה לעמוד בפניו ואוי לו למי שינסה.

זה גם היעוד שלו בחיים. היעוד שלו הוא לשאת את דגל האידיאולוגיה והמחשבה הפוליטית הנכונה על מנת להבטיח את קיומו של העם הזה, על מנת להבטיח את קיומה של המדינה הזו.

הוא בז לפוליטיקאים באשר הם (למעט כמובן יצחק המנוח), הוא בז למפלגות, הוא לא מוכן להתמסר לפעילות פוליטית ממסדית והוא לא רוצה שום דבר לעצמו.

בנוגע לעצמו צנוע ואפילו ביישן. אף פעם לא ינסה להתבלט, אף פעם לא ינסה להנהיג מיוזמתו. אף פעם לא חפץ לא בג'וב ולא בתפקיד. כמה מאמצים וכמה לחצים הפעילו עליו החברים לקחת עליו תפקיד מסויים באין קץ פגישות ושיחות, אך הכל לשווא. "פסטי, אני בעניין הזה רק בשבילך, אני לא בשביל מסיבות קוקטייל ולא בשביל הספרים ולוויות, זה לא מעניין אותי" – כך אמר ואכן כמה צדק.

גם את הפעילות בלשכת עורכי הדין ראה כרע הכרחי במסגרת הדאגה לעם ולמדינה, את הוויכוחים הגדולים עם צמרת המערכת המשפטית ראה כוויכוח אידיאולוגי על דמות המדינה וערכיה. לצורך זה ואך ורק לצורך זה הסכים להיבחר ולכהן כחבר ועד מרכזי בלשכה.

גם כשהיה נוכח בוויכוח או בישיבה רבת משתתפים, לא נטה להשתתף, והצטנע תחילה ואז כאילו זה נכפה עליו, מתבשל לאט לאט בשמעו את דברי האחרים ואז כשהוויכוח, השיחה או הישיבה הולכים לכיוון הלא נכון, הוא יפתח את הפה בזעם, בחרון, ובכריזמה שאפיינה אותו ישתלט על הפורום, ויסובב את כל האנשים לכיוון שלו.

זה היה עיסוקו המרכזי בחיים: להתווכח, לשכנע ולהביא אנשים להסכים לצדקת אמונותיו. לכך קראתי בראשית דברי "אכפתיות אזרחית" או "אחריות אזרחית".

בחברה השסועה בה אנו נמצאים, בה עלינו להתמודד עם בעיות קשות ביותר מבית ומחוץ, בעיות קשות ביותר אשר אין כמותן בשום מדינה ובשום חברה אחרת בעולם.

במדינה הנמצאת באופן כרוני על סף הכרעות גורליות יום יום שעה שעה, כאשר המערכות הפוליטיות מפורקות, חלשות, מושחתות, מעוררות יאוש כללי וחוסר אמון מוחלט.

בחברה בה נדמה לפעמים כי הכל אבוד, כי אי אפשר להשפיע, כי רובצת איזו שהיא קללה על החיים הפוליטיים, במדינה שבה אנשים טובים ומוצלחים כל אחד בתחומו מסרבים להכנס לחיים הפוליטיים. זוהי מחלה כרונית או קללה. איך שתמצאו.

בחברה זו נשאלת השאלה: מה האזרח יכול לעשות? מה הוא צריך לעשות כלפי עצמו, כלפי משפחתו וכלפי ילדיו?

דומני כי התשובה הינה האכפתיות האזרחית או האחריות האזרחית מבית מדרשו של המנוח.

דווקא בצוק העיתים, דווקא במשברים ודווקא בעיתות הקשות ביותר, דומני שהחובה האזרחית הראשונה במעלה של כל אזרח הינה לגלות מודעות, איכפתיות ואקטיביות מהסוג שבני שטרס גילם בכל רמ"ח אבריו. אכפתיות אזרחית ומודעות אזרחית מהסוג של בני שטרס היא המפתח היחיד לפתרון בעיות החברה והמדינה והיא זו שתבטיח בסופו של דבר שהאנשים המוכשרים והמתאימים אכן יגיעו להנהגת המדינה, ולא היאוש, הפאסיביות, האופנתיות וההליכה בתלם.

זוהי מורשתו של בני שטרס, ואני בטוח כי אנו נשתדל כולנו לפעול לאורה.